

Сергій Корнієвський

Андрій

На початку жовтня я нарешті завітав до перукарні. Через страшенну неухважність і недосвідченість я щоразу потрапляв до нового майстра, внаслідок чого зачіска моя була незмінно огидною та не мала нічого спільного з почуттям самоповаги чи самодостатності. Моє тьмяне волосся, завжди сухе та розпатлане, немов копиця сіна, вранці розбрідалося в різні боки, надаючи мені пригніченого вигляду, ніби я втратив інтерес до життя. Через це щодня доводилося вдягати головний убір. Популярних салонів для чоловіків я унікав. Бентежила мене відсутність жінок, а також ніжні чоловічі дотики та погладжування. Про свої вуса я подбаю самотужки.

Робота почалася погано. На сусіднє крісло двоє дорослих людей, мабуть, батьки, посадили малюка та жваво сунули йому в руки іграшкову машинку. Ззаду безшумно і важко, немов кат, до малюка підійшла перукарка з обличчям тюремного наглядача, фігурою штангіста й руками ринкового м'ясника. Вона погладила хлопчика по голівці й узяла в руки машинку для стрижки. Почувши дзижчання, дитина тут же розревілася. Те, що відбувалося далі, нагадало мені епізод міліцейського побуту, коли для залякування та добування бажаних довідок, жахаючи підозрюваного задухою та іншим клопотом, доводилося його голову поміщати в кульок із магазину «Таврія В». У реві, схожому на брязкання корабля, що тоне, ледь можна було розрізнити слова: «Тату, обійми мене». Дитина вертілася на кріслі, немов рій бджіл, і стогнала від приреченості, відчаю та бездарної втрати часу. Соплі, сльози, вереск малюка та скрип машинки злилися в один конгломерат і страшенно мене дратували. Тато тримав голову. Мати затиснула

кволе тільки під пахвою. Перукарка, промовляючи «...а я то думала, що ти чоловік», вправно голила скроні неабияк зарослої дитини округ черепа, немов американського ув'язненого перед смертю для кращого контакту шкіри голови з дротами з електричного стільця. Малюк, жуючи свої соплі та волосся, ледве чутно повторював: «Тато, обійми мене, тато, обійми мене».

Зрозуміло, з циркульні я вийшов у поганому настрої. Побачене мною в той момент застигло в пам'яті, наче внутрішній двір синагоги в єврейської дитини. Задзвонив телефон. Я відповів.

– Щойно телефонував прокурор, – сказав начальник розшуку. – В його знайомого терпіли вкрали гроші з квартири якісь робітники. Там є номер і роздруківка. Треба знайти й повернути без реєстрації. Візьми з собою Павла, – начальник зробив невелику паузу. – Зроби все гарно, прокурор новий, ти зараз є представником усього карного розшуку чи навіть райвідділу. Дивися не обісрись. Іди зараз до нього, на тебе чекають. Щось піде не так – телефонуй.

Розмова на цьому завершилася. Роздруківкою ми називали список вхідних і вихідних викликів абонента, якого ми розробляємо, отриманий від оператора зв'язку. За артикулом такі відомості отримувалися в межах кримінальної справи. Але, звісно, для прокурора не було складно отримати роздруківку потрібного номера, оминувши нудні протоколи й артикули, – втім, як і для будь-якого спритного опера чи то заповзятливого негоціанта, який бажає збагатитися на таємницях батьківщини, чи то ревнивого чоловіка, який вичислює за дзвінками дружини слід коханця, наче церковний священник агента КДБ за знанням Євангелія. Зрозуміло, фабула події мені цілком зрозуміла: друг прокурора взяв людей оживити ванну, а ті замість старої плитки та застарілого інтер'єру потягли баланс господаря, прихований на чорний день у шафі між рушниками. З подібним я вже справлявся. Тоді начальник Герлесов кричав на нас у присутності спійманих лиходіїв, ефектно бив мене в живіт для надання образу юродивого та організації фатального клімату. Цьому способу навчив нас один сержант, який до міліції вчився на актора. Начальник ходив із голим торсом, випнувши груди, та наказував нам втопити робітників-молдаван у найближчому ставку. Ті скоро почали заїкатися, пітніти, обурювалися українськими

міліціонерами-вбивцями – та незабаром гроші повернули. Все було мені відомо, нічого нового від справи я не очікував. З такими думками я вирушив до прокурорів.

Мене зустріли тепло. Прокурор, мій одноліток, високий чоловік із карими очима, потужною щелепою та красивим, як у кінозірки, обличчям, при моїй появі залишився сидіти у кріслі, лише ледь ворухнувся та повернув до мене голову. Поруч із ним стояв мужик потворний і похмурий, великий міліційний начальник. Про нього розповідали, що на прохання підлеглих підвищити зарплату він видавав ордери на обшук із підписом прокурора й печаткою судді. «Спонсора відшукаєш сам», – додавав він. Зі значущістю, немов важливу новину понеділка, він поспіхом оглянув мене з неприхованою гидливістю та терпінням, ніби повідомляючи, що в прокурора до мене справа незначна, він готовий змиритися з моєю присутністю деякий час. Щоб я не почувався надміру убогим, прокурор звернувся до мене на ім'я та по батькові.

– Сідайте, Сергію Сергійовичу, – та вказав рукою на коричневий шкіряний диван, що стояв біля вікна. – Мені сказали, що вам можна довірити делікатну справу. Ви зможете мені допомогти?

Що за питання? Мати в боржниках прокурора – мрія будь-якого несумлінного опера. Я погодився та сів. До кабінету увійшов стряпчий і подав мені каву. Прокурор не був мені знайомий, але з розмов, які велися в нас в осередку, було відомо, що він син депутата, що йому можна довіряти та що слово своє тримає. В інтернеті нескладно було відшукати його вік і приблизну адресу. Жив він на Ланжеронівській вулиці та щодня дві години витрачав на дорогу на периферію, на роботу. Навпроти мене у шкіряному кріслі сидів юнак – плюгавий, напружений, немов ріпчаста цибуля, вдягнений у блакитну випрасувану сорочку та сірі штани. Обличчя його мені здалося знайомим.

– Три дні тому, – почав прокурор, – у мого друга з квартири якийсь негідник на ім'я Андрій вкрав гроші, і ми дуже хочемо їх повернути. Ми маємо номер телефона та роздруківку. Нам сказали, що ви на цьому розумієтеся.

Прокурор встав з-за столу й сів навпроти. Він почав розповідати мені подробиці, які мене абсолютно не цікавили, бо жодного зв'язку з успіхом справи не мали. Він розповів про те,

що в злочинця була лупа та що він віддавав перевагу пиву «Рогань». Звідки прокурор це дізнався, він мені не розповів. Я дивився на нього, як у вимкнений телевізор. За кілька хвилин, втомившись від марного тріскотіння, я втупився у двері, повернувшись до біку обидві ноги, кілька разів позіхнув. Але прокурор мене не відпускав, немов ведучий програми «Телешанс», що додзвонився глядачеві з мобільного телефону. Раптом до мене звернувся терпіла. Він запитав:

– Ти мене не впізнаєш?

Я подивився на нього крокодилячими очима та насупився. Думка про те, що цей самовдоволений юнак мені знайомий, не покидала мене відтоді, як я його побачив. Так, дійсно, це був Філіп Краєв, мій знайомий зі шкільної лави. Син дуже забезпечених батьків і головний задирака в нашому дворі. Пам'ятаю, він раніше за нас усіх почав палити, мацав дівчаток у шкільному гардеробі за незміцнілі аксесуари та мав звичай заради розваги на оптовому ринку з братами, штовхаючи один одного на прилавки, красти жуйки та інші дрібниці. Він схилився до цих пригод мене та інших боягузливих діточок. Один із нас, Денис на прізвище Диня, який минулого року помер у в'язниці від передозування наркотиком, погодився та потрапив на облік у КМСН. За братами, звісно, приїхали, а Диню понесло.

Я навіть був у нього в гостях. Пам'ятаю, його батько, жартильник і веселун, зустрів мене запитанням: «Що, малий, покинув батькові яйця?». Не пам'ятаю, що я йому відповів. Чи довго міг існувати наш мезальянс? Він, його численні брати, діти – квіти життя. На підвіконні вирости, сонячним світлом приголублені, їх вчасно поливають, вони розуміються на добривах і пахошах. Жваві та відважні, немов кити: знають, хто за ними. А я? Рачка. Бур'ян при дорозі: то машина водою з калюжі залле, то босяк притопче, то дворняга помочиться. Мати моя, гілка бузку, пахне, а нікому не потрібна. І батько, опалий лист смоковниці. Що спільного ми маємо?

– Я Філіп, – сказав він мені. – Ми з тобою в одній школі вчилися.

Я заперечно помахав головою. Компанія однолітків була мені зовсім не симпатична. Я запитав у прокурора дозволу іти, але той мене знову зупинив. Він дав знак Філіпу, і той простягнув у мій бік

дві купюри по п'ятсот гривень: тоді неймовірні гроші. Я хитнувся назад, немов від пострілу. В присутності прокурора брати подачу? Чи може бути щось безрозсудніше? Я махнув рукою, мовляв, брати не маю наміру, але прокурор узяв у Філіпа гроші та, підійшовши до мене впритул, усміхаючись, запхав їх у мою кишеню.

Вже у своєму кабінеті я виявив, що крім роздруківок телефонних розмов нашого лиходія у мене опинилися роздруківки його найуживаніших контактів. Зрозуміло, маючи таку перевагу, телефонувати безпосередньо до встановлюваного я не став. Перевірка номерів за наявними в моєму розпорядженні не дала результату. Я взяв конспіративний телефон і для розвідки під виглядом пенсіонерки, яка помилилася цифрою, змінивши до невпізнанності голос, зателефонував за найуживанішим номером, з яким зв'язувались по кілька разів на день. Хрипка жінка, яка розмовляла повільно, представилася Оленою. З розумінням повідомила, що я помилився номером. Судячи з голосу, їй було близько п'ятдесяти років. Фон тихий, отже у квартирі. Нашвидкуруч я склав конспект майбутньої розмови, поклав його перед собою та через годину набрав її знову. Нічого нового вигадувати не став. Олені від імені працівника моргу я залив у вуха до дірок затерту легенду про труп, знайдений на березі, мобільний телефон у його кишені та єдиний номер у довіднику. Наївна жінка, яка нічого не підозрювала, розповіла все, що мені було необхідно, про кривдника Філіпа Краєва та, подякувавши наостанок, завершила розмову.

А Павло не з'являвся та на телефонні дзвінки не відповідав ось уже третю годину. Я вирушив до кімнати зберігання зброї, яка швидко спорожніла після подій чотириденної давності, коли спроба затримати власними силами банду найманого вбивці Дікаєва в селі Кошари перетворилася на побоїще, в якому жертвою конторської скнарості, а за нею й подальшого гниття, стали двоє міліціонерів: інспектор Олександр Розмариця та беркутівець Віктор Кожеко. Я вважаю, що їхні імена не гідні забуття. Позавчора банда була ліквідована групою спецпризначенців десь на Фонтанах. З цього приводу круглолиций міністр Могильов, хмураючись і пускаючи бульби з носа, оголосив у пресу, що особи вбивць було встановлено завдяки переговорам телефоном – вірний заклик до майбутніх послідовників Дікаєва легковажності цієї уникати.

На тлі цієї сенсації ніхто так і не дізнався про подвиг капітана міліції начальника БЕБ нашого райвідділу, який у безпам'ятно п'яному стані вилетів у кювет на своєму чорному джипі та на-вряд чи дожив до теплих рук хірурга, який зібрав його з фрагментів. Користуючись метушнею, обласне начальство БЕБ спритно купірувало славу капітана, немов Норвезький уряд славу терориста Брейвіка.

Нарешті зателефонував Павло. З'ясувалося, що ще відучора він виконує якісь старі доручення слідчих, які чекають на нього більше ніж пів року й рішуче унеможливають зволікання. За грошима друга прокурора вирушати мені треба було самому. Павло обіцяв з'явитися за півтори години в потрібному місці. Я зібрав реквізит та вирушив у дорогу.

Яскраво-жовта маршрутка верещала на кожній зупинці, як печеніги в битві при Аркадіополі. Я сів на єдине вільне місце біля задніх дверей, дістав телефон і ввімкнув у навушниках музику. Лихоманкове трясіння машини подіяло на мене, як анестезія. Я почав засинати. На зупинці Давида Ойстраха у машину, вщерть забиту такими, як я, спітнілими пасажирами, наче лондонський омнібус у день коронації Георга Шостого, увійшла літня згорблена бабуся у хустинці. З торбою напереваги вона якимось абсолютно дивовижним чином акуратно, не потривоживши нікого, протиснулася, наче рідина, до салону та ніжно поклала поруч зі мною свою торбу. Я по-фарисейськи опустив очі в підлогу, розігруючи моральну сліпоту.

Мені зовсім не хотілося поступатися своїм місцем на користь цієї старенької, як солдату, який отримав у посилці згущене молоко, не хочеться змащувати ним чужий хліб. Я відвернувся та оголив досконалу бездушність і черствість. Тим часом лукавство моє було помічено. За хвилину я виявив навколо себе якусь виразну метушню, немов поруч роздавали гречку. Рух був настільки на-полегливим і енергійним, що я відчув його потилицею. Я знизив гучність у навушниках і почув, як за два кроки від мене якийсь дивак декламує привселюдно критичний імператив, вочевидь на мою адресу. Я насторожився. Драматизму всій цій картині надавала сама старенька, яка прудким голосочком захищала мою заплямовану офіцерську честь. Раптом чиясь рука безцере-

монно вхопила мене за кінчик вуха та стрімко рвонула вбік. Від гострого болю я рывкнув, витягнув навушники з вух і закрутив головою на всі боки, немов новонароджений снігур, який почув цвірінькання матері.

Переді мною стояв високий огрядний чоловік, одягнений, немов непідкупний сільський депутат, у великий рудий костюм і туфлі зі злегка відмінними шнурками. Сивину на його голові, як могла, прикривала пролетарська кепка. Він дивився на мене через вузькі щілини очей, трохи помутнілих та розкосих. Рот його був відкритий. Він був схожий на покинутого в закритому автомобілі собаку, що задихається від спеки. Це видовище нагадало мені, як зовсім недавно один вошивий веселун за гонорар у двісті гривень пригостив такого самого нещасного, як і він сам, кількома стеблами червоного перцю, водночас гелґочучи, улюлюкаючи та знімаючи свій тріумф на камеру.

Всі пасажири дивилися на нас із цікавістю та увагою у передчутті моєї поразки. Обличчя депутата разом із цим спогадом справило на мене ефект розчулення, який справило весілля Кіркорова й Пугачової на невігядливих шанувальників народної естради. Обличчя залив рум'янець, вухо та ліва частина голови горіли, немов піч. Що робити? Дубиною нині нікого не здивувати. Я мовчки встав зі свого місця та посадив бабулю. З автобуса, що йшов у зворотному напрямку, якийсь малий показував усім нам середній палець і заливався гоготом.

Я зупинився недалеко від під'їзду Андрія та почав очікувати на нього та Павла. Те, що його в цей момент немає вдома, було зрозуміло з поверхневого аналізу розмов. Звідти ж стало зрозуміло, що повертається він у цю місцевість близько 18:00. Через півтори години, як і обіцяв, приїхав Павло. Андрій з'явився трохи пізніше. Побачивши його, ми жваво вийшли з машини Павла й побігли слідом. Підійшовши зовсім близько, я, немов Самуїл Шварцбард, який втратив рідню, окликнув Андрія на ім'я, на що він позитивно кивнув, механічно повторюючи помилку Симона Петлюри. Заховавши руки в монтажну стяжку, ми повели його до нього ж у гості. На наш превеликий подив, у його квартирі вже були відвідувачі. Два забруднені волоцюги, побачивши нас, розгубилися та скупчилися. На столі я побачив два ножі, тому

дістав із куртки пістолет, пересмикнув затвор і наказав пляжникам зібрати свої капці та оперативно залишити приміщення. Нічого не запитавши, вони вийшли, підступно покинувши свого благодійника та прихопивши напівпорожню пляшку горілки й запальничку.

Я посадив Андрія посеред кімнати. Його нікчемна квартира була схожа на барліг ожирілого ведмедя. Біля вікна стояв стіл, одна ніжка якого була переламана й сяк-так скріплена цвяхом. На стелі виділялися бурі плями та шматки чогось незрозумілого – можливо, капусти з борщу, можливо, чийогось засохлого мозочка. Мухи, немов чайки край берега моря, кружляли навколо всього, що видавало відчутний сморід. Найсильніше вразила мене невелика буржуйка біля вікна з виведеною через кватирку трубою та зменька дров поруч із нею. «Господарі, до зими готуються», – сказав я про себе. Андрій трясся, немов водій-початківець, який раптово заглух у центрі жвавого перехрестя. Я зморщився та повільно протер обличчя рукою. Я думав, з чого почати нашу розмову. Звісно, з урахуванням того, що акція відбувається з прокурорської ініціативи, у засобах вилучення потрібних відомостей ми не обмежені, отже шансів зберегти гроші в себе нещасний Андрій не має, і що більше він у цьому сумнівається, то більш нещасливим він є. Але як йому максимально дохідливо таке повідомити, щоб не звертатися до вульгарних крайнощів?

Я вирішив не збуджувати фантазію та прямо оголосив наш запит і пропозицію. Я сказав, що ті гроші, які він випадково прихопив замість старого інтер'єру замовника, треба повернути, і що якщо він виявить зговірливість, можна буде обійтися без подорожі до нас у райвідділ. До того ж я оголосив, що ми прийшли не від себе, а від пана прокурора, та що скаржитися на нас, зрозуміло, буде нікуди. Цей справедливий і абсолютно доступний навіть такому темному розуму, як в Андрія, маніфест, мав набути бажаного ефекту. Але Андрій промовчав. Тому я повторив. Андрій шмигнув носом і впевнено оголосив, що ніяких грошей він не має, та що ми помилилися адресою.

В мене по спині прокотилося тремтіння. Ми з Павлом перезирнулися. Справді, перш ніж вдаватися до екзекуції, нам варто було підтвердити справжність наявних відомостей. Я взяв телефон

і набрав номер абонента, з якого починалися наші пошуки. Телефон дзвінко заворушився на столі, куди Павло переклав його зі штанів Андрія на початку нашого візиту. Сумнівів більше не було: у нас у руках був кривдник друга прокурора. Я повторив Андрію нашу презумпцію, але він лише насупився та ображено відвернувся. Павло подався вперед.

– Пашо, Пашо, стій. Не треба цих вульгарностей, – зупинив я напарника, – неси з ванної швабру, часу небагато.

Звісно, на Андрія це не справило належного враження: коли він пустився у відмову, тож готовий по-богатирському захищати чужі гроші своїм немитим тілом. У мене ж зовсім не було бажання витратити на цього гультівісу більше однієї години, тим паче, що попереду на мене чекала ось уже третій місяць як обіцяна поїздка до діда у Чорноморськ. Паша приніс швабру. Ми підійшли до Андрія, який, полишивши страх в очах, дивився на нас відкрито й зухвало, як радянський партизан у тилу ворога на агентів абвера. Андрій приготувався до побоїв, але почало відбуватися щось інше. Ми ласкаво підняли його зі стільця та наказали сісти навпочіпки. Андрій сів із цікавістю, допитливо розглядаючи нас, немов хворий на апендицит анестезіолога, який порпається навколо нього. Я рвонув його зціплені руки вниз так, що вони опинилися під сідницями. У цей час Павло спритним рухом сунув дерев'яну швабру за спиною під обидві пахви Андрія. Нещасний незговірливий Андрій зрозумів, що за дозвілля йому пропонують. Він почав крутитися та кричати, немов свиня, приготована на забір. Але запізно. Чи було мені його шкода? Так, було, звичайно. Чи бажав би я, щоб зі мною якісь веселуни вчинили так само? Ні, не бажав би. Чи виступаю я за тортури? Ні, не виступаю.

Швабра тріснула під вантажем зморщеного тіла Андрія. Вона виявилася старою, тому ми з Павлом взяли якомога ближче до пахв. Ми обидва відчули, що наші руки занурилися в басейн поту, абсолютно справедливо виділеного переляканим організмом. Приготовані мною кілька стільців стояли біля столу, як німі учасники насильства. Ми закинули швабру, на якій без успіху, наче спійманий чорноморський бичок, смикався Андрій, догори на п'єдестал і, немов безсердечна інквізиція Середньовіччя, почали очікувати. Боротьба закону зі справедливістю тривала

недовго. Вже через п'ятнадцять секунд Андрій почав істерично верещати, благаючи зняти його з цього нехитрого винаходу. Але, само собою, цей популярний захід не справив бажаної дії. Ми мали зловісне знання: справжнє враження на піддослідного справляється між сороковою та п'ятдесятою секундою сеансу.

Я кажу без іронії: дивитися на Андрія в такому становищі було вельми боляче, тим паче, що він не зробив нічого, за що за якимись дикими нормами нашої моралі можна було б піддати людину тортурам: розбій, убивство, зґвалтування. Але наші з Павлом позбавлені гідності натури з вологим цинізмом і нікчемністю поглядів у сукупності зі впливом й авторитетом прокурора мучили Андрія через таку сміховинну дрібницю, як звичайна крадіжка. Тим часом навіть після п'ятдесятої секунди тортур Андрій не починав зізнавальну декламацію. Минуло ще кілька секунд. Я вже був готовий зняти Андрія з шибениці, як раптом він, млосно видихаючи, завив, клянучись, що готовий відкрити нам таємницю, де перебуває заховане. Ми з Павлом підскочили до Андрія та швидко спустили його на брудну підлогу. Близько хвилини він плакав і корчився, немов черв'як, що потрапив на гарячу поверхню.

Я їхав з Андрієм на задньому сидінні. Руки його були, як і раніше, перехоплені монтажною стяжкою, але вже спереду. Таку нехитру науку застосовували ми, коли аудієнція відбувалася за обопільною згодою, тобто без кримінальної справи. Звісно, він просив звільнити його від кайданів, але це було виключено. Причиною тому був його колега, який скористався одного разу моєю наївною та ще не зачерствілою ласкою, та попросився зі мною тієї ж миті, як я звільнив його руки від браслетів. Проте, що для таких цілей можна рвати гудзик і ширінку на штанах, я ще не знав, а кисті його і справді мали кепський вигляд. Результат віроломства виявився таким, що ув'язнення unikнув він усього на два дні, а руки однодумців наразив на страждання назавжди. Тим часом Андрій всю дорогу не переставав плакати. Я вирішив, що ми порвали йому сухожилля. Я сунув руку йому під пахву та злегка здавив. Нічого не сталося, він продовжував схлипувати та жувати власні соплі, не звернувши уваги ані на мій дотик, ані на голос. «Головне – цілий», – подумав я.

Біля квартири я схаменувся та остаточно впав у тривогу. Якесь оторопіла турбота, що проникла в мої думки одразу після зізнань Андрія, який корчився на підлозі, заволоділа мною цілком і не полишала голову. Андрій, стоячи осторонь, продовжував сопіти, іноді витираючи вологі щоки. Нас він не помічав.

У під'їзді погано пахло старими шпалерами та сечею. На підлозі валялися осколки розбитої лампочки. Цокотів ліфт, що проїжджав повз. Двері відчинила жінка знеможеного вигляду з блідим обвислим обличчям і вилицями, що стирчали. Тіло її поверх якоїсь смердючої заплямованої сорочки вкривав рваний рушник із великою блідо-червоною плямою під правою груддю. Мені була добре відома ця прикмета: точно такий рваний рушник із плямою під грудьми носив мій батько, який страждав на рак легенів. Таке я бачив на одному підконвойному, якого взяли з п'ятьма грамами марихуани в штанах, але завдяки цій перевазі змушеному переживати слідство в лікарні під мою та інших оперів охороною. Я згадав, як, смлячи в параші, цей підконвойний розповідав, як сильно він хоче жити та як прикро, що лікування коштує надто великих грошей.

Тим часом жінка звернулася до Андрія. Вона сказала:

– Синку! Адже ти сказав, що це гроші з продажу автомобіля.

Ясна річ, в Андрія ніколи автомобіля не було. Всі здогадки, нав'язані недорозвиненою інтуїцією та чахлим почуттям співчуття, були засвідчені віч-на-віч. Прокурори мені пропонували вбивство. Я перестав дихати. Я відчув, що зі мною сталося таке, що не мало статися в цьому суспільстві: я несвідомо розсміявся, як мавпа, яка побачила тигра, і тієї самої миті з очей покотилися великі, немов гланди, сльози – ознака розуму. Мені все стало зрозуміло. Несчастний Андрій, знайшовши гроші, здатні врятувати матір, зовсім забув про свою обіцянку забрати старий інтер'єр ванної кімнати Філіпа. Щоби приховати слабкість, я відійшов убік і почав смикати тремтячими руками телефон, зображуючи зайнятість раптово виниклою справою. Жінка простягнула мені конверт. Я швидко його відкрив. У ньому була пачка зелених купюр, погана та всемогутня, як запах пороху. Я деренчав тілом, немов освистаний артист.

Недовго думаючи, я відрахував вісім купюр, запхав їх собі в кишеню й одразу ж вручив конверт їй. Вона, потупивши погляд,

дивилася на мою витівку, немов жебрак і приречений на каторгу Бейліс на несподіване заступництво Арнольда Марголіна. До цього моменту мені вже було абсолютно начхати на репутацію нашої контори, начальника й насамперед – свою власну. Плював я на райвідділ і на те, що подумає про всіх нас новий прокурор. Плював я на Павла, мого відданого напарника, якого я одноосібно тягнув у невідому прірву п'ятисотенства. Хоч ці заходи були й зайві (хіба прокурор бруднитиме свої білі рукави в такому презирливому ремеслі?), я наказав жінці нікому не відчиняти двері найближчого тижня, а Андрію виїхати з міста. Павло дивився на мене здичавілими очима, але мовчав. Я схопив його за руку та потягнув на вулицю.

Їхали ми мовчки. Дорогою на вокзал я зателефонував начальнику розшуку та доповів йому, що в Андрія з усієї суми залишилося лише 800 доларів. Що решту суми він уже пропив із друзями. Підстав мені не вірити я ніколи раніше йому не давав. Він буркнув щось невиразне й кинув слухавку. Звісно, тепер прокурор і його друг вважатимуть, що контора привласнила гроші, почувши їхнє шелестіння, як це часто трапляється з менш шанованими терпілами. Начальника я розумів. Павло, здавалося, погоджувався зі мною, а може, був байдужий: звіт перед начальником і прокурором відводився мені. Чи думав я про наслідки? Ні, не думав. Чи було мені страшно? Ні. Якась загадкова сила, немов цвях, так міцно прикувала мене до думки про правоту цього підприємства, що здавалося, я був готовий віддати заради нього життя: ну хіба шкода мені власного нікчемного, нічого не значущого тіла на підвищення кваліфікації патологоанатома?

Тим часом ми під'їхали до вокзалу, звідки відправляються автобуси на Чорноморськ. Ми з Павлом попрощалися.

Мій дід, так само як і пів року тому, лежав на ліжку й дивився то в стелю, то в телевизор. Нерухомий спосіб життя останні кілька років привів його до страхітливого стану: він практично не міг пересуватися самостійно. Побачивши мене, він жваво посміхнувся та підвівся. Я зняв взуття та сів поруч із ним. Дід був блідий та усміхався. Він притиснув мене до себе й запитав щось про мої справи. Я відгукнувся, що в мене все добре. Сказав, що багато роботи. До цього моменту я вже змив піт Андрія з власних теплих

рук. Попри неміч організму дід щоразу незмінно пропонував пограти в шахи. Я зняв із шафи дерев'яну коробку – і ми сіли. Телевізор тріщав у кутку. «Надзвичайно дивно, – думав я, – з якою легкістю та як непомітно йде людина. Була вона поруч з усіма нами так довго – і раптом зникла, як лампочка згасла. А ніхто й не помітив. Однаково світло. Навпаки. У дні, коли втрачаєш близьку людину, може статися якась абсолютно звичайна дрібниця, наприклад початися нежить або зникнути чисті шкарпетки у шафі». Дід смикнув мене за руку: «Ну ти ходиш?». І я пішов. Зрозуміло, дід уже готував мені шах і мат. Я згадав свою бабусю, яка померла того року, коли я служив в армії, та подивився на діда. Він ще був тут, і я міг із ним розмовляти. Потім я згадав худе та страшне обличчя матері Андрія. Цікаво, чи можу я бути впевненим, що ніхто там мені не скаже спасибі? Згадав тіло Андрія, що корчилося на підлозі, та його секрет – несподіваний, як морг на круїзному лайнері.

Дід, задоволений перемогою, запросив мене на кухню. Ми сіли їсти свіжий борщ. Десь із годину ми розмовляли. Він питав мене про мою молодість, але я чомусь не питав про його.

Вранці, коли я підходив до райвідділу, випадково звернув увагу на чорний, наглухо тонований мікроавтобус «Фольксваген» на стоянці з київськими непоказними номерами без єдиної повторюваної цифри. «Чекісти приїхали. Що їм треба?» – запитав я себе. У райвідділі було спокійно. Я піднявся на другий поверх і, пройшовши повз свій кабінет, попрямував до начальника розшуку. Двері його кабінету були відчинені. На мене чекали. У кабінеті перебувало четверо: начальник, прокурор, Філіп і якийсь невідомий у чорній кепці та з сумкою напереваги. Всі курили. Я увійшов, привітався з кожним за руку. Начальник дивився на мене суворо, мало не скалячись. Філіп вступився в підлогу й чистив туплі серветкою, прокурор гасив бичок, відхаркнувши в попільничку. Невідомий дивився у вікно.

Прокурор вказав мені на крісло та сів поруч. У подробицях і не вагаючись я розповів йому заготовлену легенду про вчорашній день. Моя розповідь звучала бездоганно. Мій голос був рішучий та гучний, аргументи логічні й послідовні. Я абсолютно не сумнівався в успіху обробки. Хіба міг я знати, що нікчемний прокурор вчинить як мерзотник, загнавши таким чином мене

в безславний кут, як Еліот Несс Аль Капоне? Поки я говорив, прокурор слухав мене з цікавістю, ставив запитання. Час від часу втручався невідомий у кепці, теж щось запитував. Я дістав з кишені вісімсот доларів і поклав їх на стіл. Побачивши це, Філіп підійшов і поклав гроші собі в кишеню. В якийсь момент усі замовкли.

Прокурор встав, вийшов на центр кімнати, подивився на мене, потім на начальника розшуку. Він дивився на нього пів хвилини. Я дивився по черзі на них обох, прагнучи зрозуміти, що відбувається. Повітря стало важким, я відчув слабкість. Прокурор підійшов до стіни та міцно тричі вдарив по ній кулаком. У сусідньому кабінеті хтось заворушився. За хвилину у дверях з'явився мій напарник Павло. За ним слідом плівся Андрій. Наприкінці цієї групи увійшла ще одна невідома мені людина. Чомусь цей чоловік був голий. На м'язистих грудях замість пипок виднілася чорна, немов сажа, борода. На ньому була така сама кепка, як і на тому, що стояв біля вікна. Серце моє почало стукати в грудях, як дзвони, у вухах віддавався дзенькіт. Павло став біля стіни, де за звичаєм ми ставили затриманих. «Стань туди ж», – скомандував начальник.

Я забарився. Одним ривком до мене підскочив Філіп і, вилаявшись на мою адресу, схопив за лікоть і енергійно потягнув у кут. Злегка розгубившись, я намагався чинити опір, але Філіп був надто наполегливим. Уже в кутку різким рухом я вирвав лікоть з його руки й відштовхнув його від себе так, що він упав на прокурора, немов на прилавок із жуйками. Скривившись і матюкаючись червоним ротом, він підійшов до мене впритул, немов баржа, і притиснув до кута. Так чи інакше я звільнився і, вилаявшись на його адресу, зробив крок убік. Він розмахнувся та нагородив мене міцним ляпасом. На це я відповів йому не сильним, але влучним ударом у край худого підборіддя. Філіп звалився, немов мішок із рибю. У кімнаті здійнявся тріск. До нас підбіг чекіст із бородою на грудях і підняв Філіпа з підлоги. Компанія хором почала цокотати на мою адресу, абсолютно не соромлячись відкритих вікон. Прокурор підійшов до Філіпа й дав йому ще кілька серветок. Той встромив їх у рот, показалася кров. Прокурор заговорив.

– Ось бачиш, – сказав він, – а ти казав, не треба більше нікого, пацани з розшуку самі впораються.

Потім він підійшов до мене і, шиплячи, наче змія, відкрив, що він не вірив у нас, через що водночас звернувся до знайомих гебістів. Що Філіп був проти цього. Що він добре про нас відгукувався, вірив нам. Що я повівся, як мерзота. Що я підвів не тільки себе, а й увесь райвідділ, і що тепер уся прокуратура нас зневажатиме. Що не виключені кримінальні справи. Поки прокурор тріщав, я подивився на Андрія. По його пом'ятому одягу і замружених очах було видно, що він провів тут ніч. Це означало, що чекісти взяли його слідом за нами. Губа в нього була розбита, на лобі виднілася фіолетова подряпина. Я повернувся до прокурора. Його великі карі очі дивилися на мене, але бачили стіну за мною. Я перед ним був порожній та прозорий. Коли я подивився йому в обличчя, краї його губ смикнулися, справивши враження досконалої зневаги до моєї особи. Мені здавалося, що він ось-ось плюне мені в обличчя.

– Треба вміти просто поговорити про гойдалки, – сказав я. – Хіба зла людина скаже коли-небудь фразу: «Дивно, але ці гойдалки розгойдуються з дивовижною легкістю»?

З боку двох чекістів і начальника розшуку я почув придих і сплеск. Хтось із них позіхнув. Прокурор напружив вилиці та відвернувся. Павло стояв біля мене, опустивши голову. Андрій плакав. Доля його нещасної матері вже була вирішена. Прокурор дав нам знак, і ми втрьох вийшли з кабінету. Сплундровані, як занепада жінка, й божевільні, як целібат.

